

TEMATYKA PRAC DYPLOMOWYCH ŁĄDZKICH ABSOLWENTÓW
PEDAGOGIKI UKSW W LATACH 2012 I 2013

Alumni Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie nad Wartą odbywają pierwszy etap studiów seminaryjnych z zakresu filozofii oraz pedagogiki. Program nie-stacjonarnych studiów pedagogicznych pierwszego stopnia w zakresie pedagogiki resocjalizacyjnej i opiekuńczo-wychowawczej odbywa się we współpracy z Wydziałem Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

W pierwszych dwóch latach trwania programu „Pedagogika” studia w Łądzie ukończyło dwudziestu studentów: jedenastu w roku 2012 i dziewięciu w roku kolejnym. Tyle samo powstało również prac licencjackich, z których wszystkie zostały napisane pod kierunkiem pani prof. Anny Fidelus, prodziekana Wydziału Nauk Pedagogicznych UKSW w Warszawie.

Pedagogika opiekuńczo-wychowawcza studiowana przez naszych studentów jest nauką o funkcjach, zadaniach, zasadach, formach i metodach opieki (przede wszystkim nad dziećmi i młodzieżą), wychowaniu przez opiekę i wychowaniu opiekuńczym. Towarzystwo Salezjańskie w Polsce i poza jej granicami prowadzi liczne dzieła opiekuńczo-wychowawcze, w których jest stosowany system wychowawczy (prewencyjny) założyciela św. Jana Bosko, czyli inaczej mówiąc: pedagogika salezjańska.

Z racji, że studentami pedagogiki w Łądzie są młodzi salezjanie, tematyka napisanych prac dotyczy w głównej mierze teże pedagogiki. Tych prac jest najwięcej, bo jedenaście, które w bezpośredni sposób omawiają założenia systemu prewencyjnego i jego zastosowanie w praktyce. Dotykają one różnych obszarów salezjańskich środowisk wychowawczych, jakimi są szkoły, oratoria, ośrodki wychowawcze prowadzone przez nasze zgromadzenie. Część z tych prac opisuje wybrane aspekty salezjańskiego systemu wychowawczego (np. wartość pracy, asystencji), bądź też rolę wychowawcy-ojca. Ciekawymi tematami są te, które opisują wpływ oddziaływania systemu prewencyjnego na młodzież lub też stosowanie metody w wybranych ośrodkach prowadzonych przez salezjanów w Polsce. Poniżej zostaną one bliżej zaprezentowane.

Kl. Roman Tsyganiuk napisał pracę zatytułowaną *Oratorium księdza Bosko jako środowisko wychowawcze dla młodzieży*. Autor, poza ukazaniem osoby księdza Bosko oraz tła historycznego jego działalności, opisuje założone przez niego oratorium jako dom, parafię, szkołę i podwórko. W ostatnim trzecim rozdziale opisuje syntetycznie metodę wychowawczą stosowaną przez założyciela, to jest system prewencyjny. Celem tej pracy jest opisanie oratorium tak jak widział je sam założyciel. Ksiądz Bosko pragnął przygotować chłopców do odpowiedzialnego życia oraz do dojrzałego patrzenia na świat – pragnął ukształtować w nich postawę uczynliwych obywateli i dobrych chrześcijan. Chociaż od śmierci św. Jana Bosko minęło już wiele lat (w 2015 roku mija 200 lat od jego urodzin), salezjańskie oratorium nadal odgrywa znaczącą rolę w wychowaniu dzieci i młodzieży i cały czas powstają nowe dzieła w świecie.

Trzy kolejne prace dotyczą ojcostwa. Kl. Paweł Krzysztof Bróż napisał pracę zatytułowaną *Wizja ojcostwa w systemie prewencyjnym św. Jana Bosko*. Autor wychodzi z założenia, że bycie ojcem dzisiaj jest zdewaluowane do roli reproduktora, partnera czy po prostu jednego z rodziców (rodzic pierwszy, rodzic drugi), co skutkuje osłabieniem rodziny jako środowiska wychowawczego. Z tego względu, przedstawia wizję ojcostwa proponowaną w systemie prewencyjnym świętego Jana Bosko jako lekarstwo na niewłaściwe spojrzenie na ten temat. Autor podejmuje rozważania dotyczące dorastania księdza Bosko do duchowego ojcostwa, następnie ukazuje podstawy i ideę systemu prewencyjnego oraz rolę ojca z punktu widzenia tego systemu. Ojcowska relacja wychowawcy do wychowania przepełniona miłością i bezinteresownym darem z samego siebie jest tym, co czyni system prewencyjny księdza Bosko wyjątkowym i skutecznym narzędziem wychowawczym. Praca akcentuje ponadto znaczenie rozumu, religii i miłości w wychowaniu w duchu św. Jana Bosko.

Kolejną pracą dotyczącą ojcostwa jest ta napisana przez kl. Mateusza Macinkiewicza, a która nosi tytuł *Wizja ojcostwa u młodzieży zdemoralizowanej na przykładzie wychowanków MOW w Trzcincu*. W pierwszym rozdziale opisuje rolę ojca w wychowaniu synów, rolę ojca w rozwoju umysłowym i emocjonalnym, a także w wychowaniu seksualnym. W drugim rozdziale opisuje problemy wynikające z powodu braku ojców. Wymienia tu agresję i przestępczość, postawy lękowe, nalogi, problemy moralne i rodzinne. Wreszcie w rozdziale trzecim zebrał wypowiedzi wychowanków

Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Trzcińcu, których poprosił o napisanie kilku zdań na temat ich ojców. Macinkiewicz zebrał liczne odpowiedzi pozytywne i negatywne, ale sam zauważa w zakończeniu pracy, że nie jest w stanie określić, czy postawa ojca lub jego brak odegrały rolę w kształtowaniu się postaw wychowanków-synów; czy miały wpływ na to, że osoby te popełniły czyny karalne i znalazły się w MOW-ie¹.

Wreszcie trzecią pracą na temat ojcostwa jest ta napisana przez kl. Tomasza Kozłowskiego, zatytułowana *Rola ojca w wychowaniu religijnym w percepcji młodzieży gimnazjalnej*. W celu opracowania tego tematu autor wyłonił pięć problemów szczegółowych, które sformułował w postaci następujących pytań:

- „1. Jaki wpływ miał ojciec na rozwój modlitwy u dziecka?
2. Jaki wpływ miał ojciec na przystępowanie dziecka do sakramentów?
3. Jaki wpływ miał ojciec na udział dziecka w nabożeństwach?
4. Jaki wpływ miał ojciec na moralność dziecka?
5. Jaki wpływ miał ojciec na zaangażowanie się dziecka w grupy parafialne?”².

Odpowiedzi na wyżej postawione pytania Kozłowski zebrał w anonimowej ankiecie przeprowadzonej pośród 70 uczniów klas drugiej i trzeciej Gimnazjum Towarzystwa Salezjańskiego im. Św. Jana Bosko w Koninie³. W zestawieniu ogólnym zgromadzonych wyników autor wykazuje, że wpływ ojca na religijność dziecka jest raczej średni (43% respondentów)⁴. Ojcowie odgrywają szczególną rolę w wychowaniu moralnym dzieci oraz ich przystępowaniu do sakramentów. Na ostatnim miejscu plasuje się udział w nabożeństwach i grupach parafialnych. Kozłowski jest świadom, że wykonane przez niego badanie nie wyjaśnia takiego a nie innego wpływu ojca na ogólnie ujmowaną religijność dziecka.

Temat wychowania kontynuuje kl. Łukasz Szymon Torbicki w pracy zatytułowanej *Autorytet wychowawcy w myśli pedagogicznej św. Jana Bosko*. Autor dokonuje próby analizy spuszczyny pedagogicznej św. Jana Bosko pod kątem autorytetu pedagogicznego w dobie kryzysu autorytetów. Poza ukazaniem życia i działalności świętego definiuje temat w kontekście filozoficznym i społecznym oraz ukazuje historię znaczenia pojęcia autorytetu od czasów starożytnych po czasy współczesne. W ostatnim rozdziale opisuje praktykę wychowawczą św. Jana Bosko pod kątem koncepcji autorytetu wychowawcy. Autor stawia tezę, że styl wychowawczy zaproponowany w XIX wieku stwarza możliwości zdobycia autorytetu wychowawczego⁵. Udowadnia, że system prewencyjny daje realną możliwość posiadania autorytetu wychowawczego u ludzi młodych. Dzięki kompetencjom wychowawcy, jego przychylnemu nastawieniu do młodych, zaufaniu, postawie pozytywnej i otwartej na wychowanka, a przede wszystkim wejściu w szczerą i emocjonalną relację z nim, autorytet może być więzią stwarzającą doskonałe warunki do oddziaływania wychowawczego.

Innym tematem dotyczącym wychowania w duchu świętego Jana Bosko jest praca. Pisze o niej kl. Konrad Roszczyk w pracy licencjackiej zatytułowanej *Wartość „pracy” w kontekście systemu prewencyjnego św. Jana Bosko*. Poza refleksją nad różnymi definicjami wartości w perspektywie dziedzin zajmujących się tą tematyką oraz ukazaniem miejsca „pracy” w życiu człowieka i prawidłowym funkcjonowaniu społeczeństwa, w ostatnim rozdziale autor omawia problem pracy w kontekście systemu prewencyjnego świętego Jana Bosko. Przedstawia jej wkład na polu pedagogicznym jako jednej z metod systemu prewencyjnego. Praca jest wartością odgrywającą rolę w indywidualnej i społecznej samorealizacji człowieka. Pomaga w realizowaniu się ludzkiej godności poprzez udział w współtworzeniu rzeczywistości, samostanowieniu. Ksiądz Bosko wskazywał na wartość pracy jako sposobu na osiągnięcie pełni dojrzałości osobowościowej i fizycznej⁶.

¹ Por. M. Macinkiewicz, *Wizja ojcostwa u młodzieży zdemoralizowanej na przykładzie wychowanków MOW w Trzcińcu*, UKSW, Warszawa 2012, s. 52 (praca licencjacka niepublikowana).

² T. Kozłowski, *Rola ojca w wychowaniu religijnym w percepcji młodzieży gimnazjalnej*, UKSW, Warszawa 2013, s. 4 (praca licencjacka niepublikowana).

³ Por. tamże, s. 31.

⁴ Por. tamże, s. 40-41.

⁵ Por. Ł. Torbicki, *Autorytet wychowawcy w myśli pedagogicznej św. Jana Bosko*, UKSW, Warszawa 2012, s. 43 (praca licencjacka niepublikowana).

⁶ Por. K. Roszczyk, *Wartość „pracy” w kontekście systemu prewencyjnego św. Jana Bosko*, UKSW,

Kolejnym tematem z zakresu systemu prewencyjnego św. Jana Bosko jest *Pedagogika salezjańska wobec zjawiska entropii uczuć*, o czym pisał kl. Jarosław Budny. Pojęcie entropii wskazuje na spadek intensywności uczuć, na swego rodzaju obojętność, zanik zdolności odczuwania – gaśnięcie uczuć. W takiej sytuacji człowiek zaczyna uciekać od bólu i cierpienia, a jego dążenia są nakierowane na odczucie natychmiastowej przyjemności. Celem egzystencji staje się wtedy doznawanie przyjemności, do czego – dzięki szybkiemu rozwojowi nowych technologii – nie potrzeba bezpośredniego kontaktu z innymi osobami. W takiej sytuacji słabną więzi międzyludzkie, drugi człowiek może być traktowany jako przedmiot służący doznawaniu przyjemności. Odpowiedzią na opisywane zjawisko może być – zdaniem autora – pedagogika salezjańska, czyli system prewencyjny, który może przeciwdziałać farmakolizacji, poszukiwaniu szybkich przyjemności, ucieczce od bólu i cierpienia⁷. Ponadto pedagogika salezjańska uczy, jak odnajdywać się w ciągle rozwijającym się świecie poprzez właściwe korzystanie z rozumu, który podpowiada, co jest prawdziwe, dobre i piękne.

Poza obszar systemu prewencyjnego wykroczył kl. Łukasz Burnicki w pracy pod tytułem *Przenikanie się systemu prewencyjnego Jana Bosko i harcerskiej metody wychowawczej w doświadczeniu salezjanów ks. Bosko w Polsce*. Przez słowo „przenikanie” autor rozumie wspólną wizję człowieka, wychowawcy i celów wychowania oraz realną możliwość współpracy poprzez czerpanie z form pracy wykorzystywanych w prezentowanych systemach⁸. System księdza Bosko, choć wychowuje integralnie, skupia się w znacznej mierze na wychowaniu do wiary aktywnej, twórczej i świadomej. Metoda harcerska, również wychowująca integralnie, jest doskonałą formą wychowania patriotycznego. Za przykład realnej możliwości przenikania się tych systemów w doświadczeniu wychowawczym może posłużyć Salezjański Ruch Programowo-Metodyczny „Dęby”. Przykład pokazuje, że „można wychowywać młodzież w duchu metody harcerskiej nie tracąc, ani nie umniejszając pedagogicznej twórczości św. Jana Bosko. Wręcz przeciwnie metoda harcerska jawi się jako ubogacenie i możliwa forma realizacji założeń systemu prewencyjnego. Podobnie metoda harcerska nie traci niczego, ubogacając się formacyjnym doświadczeniem salezjanów. Obydwa systemy wychowują całościowo, kładąc jednak nacisk na różne obszary wychowania. System prewencyjny, choć został w opracowaniu ukazany jako środek wychowania obywatelskiego, może czerpać z metody stworzonej przez ideologów harcerskich. Podobnie harcerstwo w wymiarze wychowania religijnego może czerpać z doświadczenia wychowawczego salezjanów, realizując tym samym swój cel”⁹.

Ciekawej analizy dokonał kl. Tomasz Piotr Malinowski w pracy noszącej tytuł *Poczucie satysfakcji z życia wśród uczniów szkół salezjańskich i wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych*. Autor dotyka bliskiego każdej osobie tematu, jakim jest poszukiwanie sensu życia. W części teoretycznej omawia takie zagadnienia jak psychologia pozytywna, dobrostan psychiczny, poczucie koherencji, rola nadziei w życiu, sposoby radzenia sobie ze stresem. Ponadto ukazuje sylwetkę rozwojową młodzieży w okresie dorastania. W części praktycznej prezentuje wyniki własnych badań dokonanych przez zastosowanie kwestionariuszy, których dokonał w trzech placówkach salezjańskich: Salezjańskim Ośrodku Wychowawczym w Różanymstoku na grupie 20 wychowanków w wieku 16-17 lat, następnie w „Domu Młodzieży” w Poznaniu na grupie 8 dziewcząt w wieku 16-17 lat oraz w Salezjańskim Liceum Ogólnokształcącym w Aleksandrowie Kujawskim w klasie liczącej 30 uczniów. Na podstawie przeprowadzonych badań Malinowski potwierdza postawioną wcześniej hipotezę, że młodzież jest zadowolona z życia i ufnie spogląda w przyszłość, choć autor dostrzega różnice pomiędzy młodzieżą liceum a wychowankami ośrodka wychowawczego¹⁰.

Warszawa 2012, s. 46 (praca licencjacka niepublikowana).

⁷ Por. J. Budny, *Pedagogika salezjańska wobec zjawiska entropii uczuć*, UKSW, Warszawa 2012, s. 1 (praca licencjacka niepublikowana).

⁸ Por. Ł. Burnicki, *Przenikanie się systemu prewencyjnego Jana Bosko i harcerskiej metody wychowawczej w doświadczeniu salezjanów ks. Bosko w Polsce*, UKSW, Warszawa 2013, s. 7 (praca licencjacka niepublikowana).

⁹ Tamże, s. 66.

¹⁰ Por. T. Malinowski, *Poczucie satysfakcji z życia wśród uczniów szkół salezjańskich i wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych*, UKSW, Warszawa 2013, s. 54-55 (praca

Dwie kolejne prace licencyjne ukazują system prewencyjny księdza Bosko w praktyce, na przykładzie działalności jednego oratorium i ośrodka wychowawczego. Kl. Przemysław Machola napisał pracę zatytułowaną *Działalność pedagogiczna salezjanów Ks. Bosko w Bydgoszczy-Fordonie – Oratorium „Dominiczek”*. Zainteresowanie tą konkretną placówką wynika z faktu odbytej praktyki pedagogicznej w tymże miejscu. Po omówieniu koncepcji oratorium i wychowania według św. Jana Bosko oraz po nakreśleniu rysu historycznego obecności salezjanów w Bydgoszczy, autor dokonuje analizy działalności organizacyjnej tego konkretnego oratorium oraz form działalności skierowanych do wewnątrz i na zewnątrz, na przykład: półkolonie, programacje, rajdy rowerowe, obozy trekkingowe, Salezjańska Pielgrzymka Ewangelizacyjna, pielgrzymka do sanktuarium w Łagiewnikach, spotkania z Mikołajem, Salezjańskie Dni Młodości, przeglądy koleđ i pastorałek, międzynarodowe wymiany młodzieżowe. Oratorium „Dominiczek” w Bydgoszczy w ciągu piętnastu lat istnienia zyskało duże uznanie i znaczenie w mieście, o czym świadczy szeroka współpraca z licznymi instytucjami świeckimi, wpisanie prowadzonych przez oratorium akcji na listę stałych imprez kulturalnych miasta oraz duże zainteresowanie wśród mieszkańców¹¹. Działalność prowadzona przez oratorium stanowi praktyczną realizację zakładanych celów oraz systemu prewencyjnego księdza Bosko. Oratorium stanowi dla wychowanków dom, w którym czują się dobrze, podwórko zapewniające rozrywkę i radość, szkołę, która uczy życia oraz parafię, która ewangelizuje.

Inną opisywaną placówką jest ta opisywana przez kl. Arkadiusza Orzechowskiego w pracy zatytułowanej *Działalność wychowawcza prowadzona w Salezjańskim Ośrodku Wychowawczym „Dom Młodości” w Trzcńcu w latach 1992-2012*. Tradycyjnie już zostaje opisany system prewencyjny, następnie historia ośrodka z wyszczególnieniem w ostatnim rozdziale działalności w tak zwanej historii najnowszej, czyli w okresie ostatnich pięciu lat (2007-2012).

Kolejne cztery prace dotyczą szeroko rozumianej problematyki młodzieżowej. Pierwszą z nich jest praca kl. Michała Piechoty pod tytułem *Ocena własnej sytuacji życiowej uczniów klas maturalnych w wybranych szkołach salezjańskich*. Autor poddaje analizie szczególnie moment życia, jakim jest przejście z młodości do dorosłości – moment zamykający pewien rozdział życia zwany dzieciństwem i młodością, bez troską i zależnością, a który otwiera jednocześnie nowe horyzonty, nowe przestrzenie i możliwości. Autor jest świadom, że wobec mnogości literatury przedmiotu (psychologii rozwojowej), wszelkich opracowań, badań, obserwacji, jego praca nie odkrywa niczego nowego, ani nie wyjaśnia żadnych nowych zjawisk, jednakże jest ona jakby takim uzupełniającym głosem samych młodych ludzi. Piechota zadaje sobie następujące pytania:

- Jak młodzi ludzie w wieku osiemnastu, dziewiętnastu lat postrzegają samych siebie?;
- Czy czują się dorosłymi?;
- Gdzie w przestrzeni społecznej świata dorosłych widzą dla siebie miejsce?¹²

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone za pomocą arkusza „Kwestionariusza Oceny Własnej Sytuacji Życiowej” opracowanego przez panią prof. Wandę Zagórską. Jest to narzędzie nowe, znormalizowane, skuteczne i przyjazne dla respondentów ze względu na sposób oznaczania odpowiedzi metodą graficzną. Przebadane zostały cztery czynniki odnoszące się do stosunku „ja” dorastającego wobec:

- 1) świata młodzieży i dorosłych,
- 2) wizji własnej dorosłości,
- 3) relacji do rodziny pochodzenia,
- 4) gotowości do przyjęcia zobowiązania jako osoba dorosła.

Przebadana została grupa 76 osób w wieku 18 i 19 lat, uczniów klas maturalnych (trzecich licealnych) w marcu i kwietniu 2013 roku, a otrzymane wyniki porównano z grupą kontrolną 133 re-

licencyjna niepublikowana).

¹¹ Por. P. Machola, *Działalność pedagogiczna salezjanów ks. Bosko w Bydgoszczy-Fordonie – Oratorium „Dominiczek”*, UKSW, Warszawa 2012, s. 43 (praca licencyjna niepublikowana).

¹² Por. M. Piechota, *Ocena własnej sytuacji życiowej uczniów klas maturalnych w wybranych szkołach salezjańskich*, UKSW, Warszawa 2013, s. 5 (praca licencyjna niepublikowana).

spondentów o zbliżonej specyfice demograficznej¹³. Dane grupy porównawczej zostały udostępnione dzięki uprzejmości pani prof. Wandy Zagórskiej, która użyczyła ich ze zbiorów własnych.

Badani uczniowie uczęszczali do następujących szkół: Prywatne Salezjańskie Liceum Ogólnokształcące im. Św. Dominika Savio we Wrocławiu, Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Salezjańskich w Szczecinie i Liceum Ogólnokształcące Towarzystwa Salezjańskiego w Bydgoszczy. Wyniki przeprowadzonych badań nie odbiegają zasadniczo od wyników grupy porównawczej. W zakończeniu autor podsumowuje wyniki badań w następujący sposób: „u badanych uczniów występuje zjawisko moratorium psychospołecznego. Nie wykazują oni gotowości do przyjęcia zadań dorosłych, nie czują się dorosłymi, nie widzą siebie w roli osób podejmujących zobowiązania wynikające z ewentualnego podjęcia pracy zarobkowej i założenia rodziny. Mają poczucie, że znajdują się na początku swojej młodości, tymczasem powinni się z nią już żegnać i przygotowywać do wejścia w dorosłość. Badanych cechuje w tym względzie pewna beztroška: wydaje im się, że mają przed sobą bardzo wiele różnych możliwości odnośnie do odkrycia własnego powołania życiowego i najważniejszych decyzji w tym względzie.

Dzisiejsi maturzyści to osoby mało samodzielne, bardzo związane ze środowiskiem rówieśniczym, które często jest punktem odniesienia przy podejmowaniu decyzji. Brakuje im determinacji i odwagi w podejmowaniu istotnych zobowiązań, typowych dla młodych dorosłych. Ciężko im przychodzi funkcjonować w danym społeczeństwie, chociażby ze względu na brak gotowości do podejmowania zadań przez to społeczeństwo narzucanych. Problemem są także deficyty w zakresie określenia światopoglądu, co stanowi istotną trudność przede wszystkim na aksjologicznej płaszczyźnie społecznego funkcjonowania”. Piechota konkluduje: „wydaje się zatem, że założenie postawione na początku okazało się prawdziwe w świetle przeprowadzonych badań i uczniowie klas maturalnych nie są gotowi na wejście w dorosłość. Brakuje im ukształtowanej tożsamości, w wielu przypadkach nawet nie widać prób podjęcia wysiłku na rzecz jej osiągnięcia. Moratorium psychospołeczne dotyka praktycznie wszystkich badanych: najważniejsze decyzje życiowe są jeszcze przed nimi”¹⁴.

Innego problemu dotyka w swoich badaniach kl. Jakub Marek. Napisał on pracę zatytułowaną *Problem nadużywania alkoholu wśród młodzieży gimnazjalnej*. Opiswane zjawisko zatacza coraz szersze kręgi pośród nastolatków przy jednoczesnym obniżaniu się wieku inicjacji alkoholowej. Autor opisuje w swojej pracy problemy okresu dorastania, motywy sięgania po alkohol przez osoby nieletnie oraz psychospołeczne następstwa sięgania po alkohol. Część teoretyczna została poszerzona o badania własne, które autor przeprowadził w formie kwestionariusza na terenie dwóch szkół Aleksandrowa Kujawskiego. Wyniki analizy potwierdzają tezę nadmiernego spożywania alkoholu przez dorastającą młodzież oraz wskazują idące za tym konsekwencje. W ten sposób autor pragnie uwrażliwić społeczeństwo, a w szczególny sposób osoby odpowiedzialne za wychowanie młodych pokoleń, na problemy młodzieży i sposoby radzenia sobie z nimi.

Dwie kolejne prace dotyczą problemu agresji, który zdaje się narastać i zmieniać formy manifestacji. Kl. Marcin Pikor napisał pracę pod tytułem *Agresja wśród chłopców i dziewcząt w okresie gimnazjalnym*, a kl. Karol Romankiewicz na temat *Zachowania autoagresywne jako specyficzny przejaw niedostosowania społecznego dzieci i młodzieży*. Pikor, oprócz opisanego, czym jest agresja jako taka, w swojej pracy prezentuje wyniki własnych badań przeprowadzonych na terenie Salezjańskiego Gimnazjum w Szczecinie pośród 83 respondentów z klas II i III. Badał wpływ relacji dziecka z rodzicami na zachowanie agresywne, wpływ oglądanych treści (zawierających często przemoc), występowanie zachowań agresywnych u chłopców w stosunku do dziewcząt oraz ofiary przemocy.

Romankiewicz natomiast zawęził analizę problemu do szczególnego rodzaju agresji, jakim jest samoagresja w następujących jej przejawach: alkoholizm, narkomania, zaburzenia odżywiania, samookaleczenia oraz zachowania suicydalne. Przyczyn autoagresji doszukuje się pośród czynników biologicznych, psychicznych, rodzinnych, szkolnych i środowiskowych. Celem pracy jest ukazanie wymienionych zachowań autoagresywnych w ogólnym kontekście niedostosowania społecznego i wskazanie pola działania, na którym możliwa jest praca zmierzająca do zapobiegania temu niebez-

¹³ Por. tamże, s. 6.

¹⁴ Tamże, s. 65-66.

piecznemu zjawisku, przez na przykład uczenie umiejętności wyładowywania napięcia w bezpieczny sposób, niezagrażający ani innym ani samemu sobie.

Innego problemu dotyka kl. Łukasz Piskula w pracy noszącej tytuł *Pornografia jako zjawisko inicjujące problemy wychowawcze wśród młodzieży*. W swojej pracy autor nie ogranicza się do zaprezentowania problemu w świetle literatury przedmiotu, ale omawia również wpływ pornografii na osobowość i wychowanie oraz poszukuje możliwych działań profilaktycznych. W zakończeniu dokonuje podsumowania: „Autorowi udało się dowieść iż pornografia ma negatywny wpływ na proces wychowania młodzieży i w istotny sposób inicjuje problemy wychowawcze zarówno w środowisku szkolnym jak i rodzinnym. Częste korzystanie z materiałów pornograficznych prowadzi do uzależnienia i powstania patologii seksualnych. Wniosek ten jest szczególnie uwidoczony w drugim rozdziale, który prezentuje skutki kontaktu młodzieży z pornografią. Autor docenił starania środowisk pro-life, które prowadzą zintensyfikowaną działalność w kierunku całkowitego zakazu rozpowszechniania pornografii, a także przypomniał zadania wychowawców jakie powinni realizować w procesie wychowania młodego pokolenia. Zaprezentowane w trzecim rozdziale programy profilaktyczne nowej generacji są nie tylko dobrym przygotowaniem do zetknięcia się z pornografią, ale również właściwym odczytywaniem przekazów medialnych i promocją wartości rodziny oraz wstrzemięźliwości seksualnej”¹⁵.

O wartości rodziny pisał kl. Andrzej Waś, dla którego myśl Fiodora Dostojewskiego „Podstawową siłą pedagogiczną jest rodzina” stała się inspiracją do podjęcia rozważań na temat *Wartość życia rodzinnego wśród młodzieży na przykładzie maturzystów szkół salezjańskich w Szczecinie*¹⁶. Waś stawia sobie za cel apologię wartości małżeństwa i rodziny oraz zbiera i analizuje myśli i opinie maturzystów dwóch szczecińskich szkół średnich prowadzonych przez Salezjanów Księdza Bosko na temat rodziny. Odpowiedzi zebrał za pomocą kwestionariusza ankietowego zawierającego pytania otwarte. Choć za respondencji cenił wartość małżeństwa i rodziny, autor zauważa, że odpowiedzi wpisują się w prakseologię „relatywizującego świata”¹⁷, gdyż jedynie cztery osoby napisały, że małżeństwo jest związkiem mężczyzny i kobiety, podczas gdy w badaniach uczestniczyło 13 osób w przypadku wywiadu kierowanego i 40 osób w przypadku ankiety. Ponadto młodzież miała problemy z opisaniem życia rodzinnego, uogólniając i sprowadzając je do „wspólnego spędzania czasu”¹⁸. Poczującym faktem jest – wyrażona przez zdecydowaną większość – chęć zawarcia sakramentalnego związku małżeńskiego.

Ostatnią z poruszanych dziedzin jest religia w życiu człowieka i wychowaniu. Pisali o tym: kl. Michał Kubiński w pracy noszącej tytuł *Wychowanie religijne młodzieży. Wybrane aspekty programu wychowawczego w oparciu o badania własne* oraz kl. Jarosław Bogusław Krzysztoń w pracy pod tytułem *Wychowawcza rola liturgii Mszy świętej*. Kubiński stawia sobie za cel zbadanie rozwoju religijnego wychowanków na przykładzie 21 uczniów jednej z klas Gimnazjum Salezjańskiego w Kolinie w celu stworzenia elementów programu wychowawczego adekwatnego do poziomu rozwoju religijnego. Szczegółowe problemy badawcze zawarł w pytaniach:

- „Jaka jest deklarowana religijność młodzieży?
- Jaka jest religijność w sferze afektywnej, sferze praktyk religijnych oraz sferze intelektualnej?
- Która z tych sfer jest najbardziej zaniedbana?
- Jakie są najważniejsze problemy z religijnością w najbardziej zaniedbanej sferze w danej grupie?
- Co zrobić, by polepszyć funkcjonowanie badanej młodzieży w wyróżnionych aspektach?”¹⁹.

Na podstawie zebranych wypowiedzi Kubiński sformułował następujące cele, które wykorzystał później przy opracowywaniu konspektów zajęć wychowawczych dla badanej klasy:

¹⁵ Ł. Piskula, *Pornografia jako zjawisko inicjujące problemy wychowawcze wśród młodzieży*, UKSW, Warszawa 2012, s. 50 (praca licencjacka niepublikowana).

¹⁶ A. Waś, *Wartość życia rodzinnego wśród młodzieży na przykładzie maturzystów szkół salezjańskich w Szczecinie*, UKSW, Warszawa 2012, s. 3 (praca licencjacka niepublikowana).

¹⁷ Por. tamże, s. 68.

¹⁸ Por. tamże.

¹⁹ M. Kubiński, *Wychowanie religijne młodzieży. Wybrane aspekty programu wychowawczego w oparciu o badania własne*, UKSW, Warszawa 2013, s. 22 (praca licencjacka niepublikowana).

- „Młodzież odczuwa radość z powodu obecności w jej życiu Boga,
- Młodzież nie obwinia Boga za zło,
- Młodzież bardziej ceni wartości duchowe niż materialne,
- Młodzież rozumie istotę Mszy świętej,
- Młodzież przeżywa zdrowe poczucie winy z powodu swych złych czynów,
- Młodzież przeżywa dumę i radość z powodu należenia do Kościoła”²⁰.

Na konkretnej formie religijności, jaką jest przeżywanie Mszy świętej, skupia się przywołany już Jarosław Krzysztonek zajmujący się problemem wychowania przez liturgię Mszy świętej. Kościół przez odnowioną liturgię stara się odpowiedzieć na potrzeby człowieka, który, żyjąc często w zlaicyzowanym środowisku, pragnie podążać śladami Chrystusa. Liturgia Mszy świętej staje się narzędziem, dzięki któremu każdy ochrzczony może budować swoje życie duchowe, kształtować w sobie hierarchię wartości zgodnych z duchem chrześcijańskim oraz budować dojrzałą osobowość i postawy życiowe. „Msza święta poprzez Liturgię Słowa, głoszenie homilii oraz Modlitwę Eucharystyczną prowadzi człowieka od zrozumienia własnej osoby i jej rozwoju do otwarcia się na drugiego człowieka. Wyraża się to w zjednoczeniu wiernych, którzy uczestnicząc w celebracjach uczą się służby wobec potrzebujących”²¹. Liturgia Mszy świętej wychowuje człowieka w ujęciu całościowym oraz prowadzi go do miłości, która pomaga wzrastać tak konkretnej osobie, jak i całej społeczności (wspólnocie) aż do osiągnięcia ostatecznego celu, jakim jest zbawienie.

Przegląd prac dyplomowych studentów pedagogiki w Łądzie w latach 2012-2013 ukazuje wachlarz tematów poruszanych w ramach pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej i resocjalizacyjnej oraz miejsce na tym polu pedagogiki salezjańskiej. Jak zostało zauważone we wstępie do niniejszego przeglądu tematyki prac licencjackich, wybór tematów jest ściśle związany z faktem bycia salezjanami cytowanych studentów. Z tego względu, na pierwsze miejsce wysuwa się szeroko rozumiana pedagogika salezjańska oraz kwestie religijne w wychowaniu młodzieży. Jak można zauważyć, nieobce pozostają problemy związane z wychowaniem (agresja, alkoholizm, pornografia). Wszystkim autorom można życzyć skutecznego zastosowania w praktyce opisywanych zasad.

ks. Jacek Zdzieborski SDB
WSD Towarzystwa Salezjańskiego, Łąd n. Wartą